http://www.onlineBU.com

AE-644

M.A. (Previous)
Term End Examination, 2016-17

SANSKRIT

Paper - V

काव्य

Time : Three Hours] [*Maximum Marks* : 100
[*Minimum Pass Marks* : 36

नोट : सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

1. (क) अधोलिखितेषु पद्येषु कयोश्चिद् **द्वयो** ससन्दर्भं व्याख्या कार्या : 15

(*i*) तस्मिन्नद्रौ कतिचिदबलाविप्रयुक्तः सकामी,
नीत्वाभासान्कनकवलयभ्रंशरिक्त प्रकोष्ठः।
आषाढस्य प्रथमदिवसे मेघमाश्लिष्टसानुं,
वप्रकीडापरिणतगजप्रेक्षणीयं ददर्श॥

(*ii*) त्वामासाप्रशमितवनोप्लवं साधु मूर्ध्ना,
वक्षत्यध्वश्रमपरिगतं सानुमानाम्रकूटः।
न क्षुद्रोऽपि प्रथमसुकृतापेक्षया संश्रयाय,
प्राप्ते मित्रे भवति विमुखाः किं पुनर्यस्तथोच्चैः॥

http://www.onlineBU.com

(*iii*) प्राप्यावन्तीनुदयनकथाकोविदग्रामवृद्धान,
पूर्वोद्दिष्टामुपसर पुरीं श्रीविशालां
विशालाम्।
स्वल्पीभूते सुचरितफले स्वर्गिणां गां
गतानां,
रोषैः पुण्यैर्हृतमिव दिवः
कान्तिभत्खण्डमेकम्॥

(*iv*) तस्यापातुं सुरगज इव व्योम्नि परचार्धलम्बी,
त्वं चेदच्छस्फटिकविशदं तर्कये-
स्तिर्यगम्भः।
सन्सर्पन्त्या सपदि भवतः
स्रोतसिच्छापयाऽसौ,
स्यादस्थानोपगतयमुना सङ्गमेवाऽभिरामा॥

(ख) मेघदूतस्य गीतिकाव्यत्वं समीक्ष्यताम्। 10

अथवा

पूर्वमेघदूतदिशा प्रकृति सुषमां वर्णयन्तु।

2. (क) अधस्तनेषु कावपि **द्वौ** श्लोकौ संप्रसङ्गौ व्याख्येयौ : 20

(*i*) सुखंहिदुःखान्यनुभूयशोभते, धनान्धकारेस्विव
दीपदर्शनम।
सुखात्तु यो यातिनरो दरीद्रतां, धृतः
शरीरेणभृतः सजीवति॥

http://www.onlineBU.com

(*ii*) लिम्पतीव तमोऽङ्गानि, वर्षतीवाञ्जनंनभः।
असत्पुरुषसेवेव, दृष्टिर्विफलतां गता॥

(*iii*) शिखाप्रदीपस्य सुवर्णपिञ्जरा, महीतलेसन्धि-
मुखेन निर्गता।
विभाति पर्यन्ततमःसमावृता, सुवर्णरेखेव
कषे निवेशिता॥

(*iv*) मखशत परिपूतं गोत्रमुद्भासितं मे,
सदसि निविडचैत्यब्रह्मघोषैः पुरस्तात्।
मम मरण दशायां वर्तमानस्य पापैः;
तदसदृशमनुष्यैर्धुष्यते घोषणायाम्॥

(ख) प्रकरण लक्षण परिप्रेक्ष्ये मृच्छकटिकस्य समीक्षा कार्या। 10

अथवा

वसन्त सेनायाःचारित्रिकं वैशिष्ट्यं विविच्यताम्।

3. कमपि पद्यद्वयं सप्रसङ्गं व्याख्येयम् : 20

(क) अधीतिबोधाचरणप्रचारणै, र्दशाचतस्तप्रण-
यन्नुवाधिभिः।
चतुर्दशत्वंकृतवान्ंकुतःस्वयं, न वेदिमविधासु
चतुर्दश स्वयम्॥

(ख) अयं दरिद्रौभवितेतिवैधर्सी, लिपिं ललाटेऽर्थिजजनस्य
जाग्रतीम्।
भृषानचक्रेऽल्पितकल्पपादपः, प्रणीयदारिद्रय
दरीद्रतां नृपः॥

(ग) धिगस्तुतृष्णातरलं भवन्मनः, समीक्ष्य पक्षान्ममहेम
जन्मनः।

http://www.onlineBU.com

तवार्णस्येव तुषार शीकरै, र्भवेदमीभिः
कमलोदयः कियान्॥

(घ) ममैव शोकेन विदीर्णवक्षसा, त्वयाऽपि चित्राङ्गि
विपधते यदि।
तदस्मि दैवेन हतोऽपि हा हतः, स्फुटं यतस्ते
शिशवः परास्रवः॥

4. अधोलिखितेषु कावपि **द्वौ** सप्रसङ्ग व्याख्यायताम् : 15

(क) विश्रान्तविग्रहकथोरतिमाञ्जनस्य,
चित्ते वसनप्रियवसन्तक एव साक्षात्।
पर्युत्सुको निजमहोत्सवदर्शनाय,
वत्सेश्वरः कुसुमचापइवाभ्युपैति॥

(ख) उदयतटान्तरितमियं प्राची सूचयति दिङ्निशानाथम्।
परिपाण्डुनामुखेनप्रियमिव, हृदयस्थिं रमणी॥

(ग) स्पष्टाक्षरमिदं यस्मान्मधुरं स्त्रीस्वभावतः।
अल्पाङ्गत्वादनिहर्लाद मन्ये वदति सारिका॥

(घ) विरम-विरम वहने मुञ्चधूमानुबन्धं, प्रकट्यसि
किमुच्चैरर्चिषां चक्रवालम्।
विरहहुतभुजाऽहं योन दग्धःप्रियाया, प्रलयदहनभासा
तस्य किंत्वं करोषि॥

5. नैषधीयचरितमहाकाव्यस्य काव्यसौष्ठवं विविच्यताम्। 10

अथवा

नायिकाथाः चरित्र-चित्रणं रत्नावलीदिशा वर्णयत्।